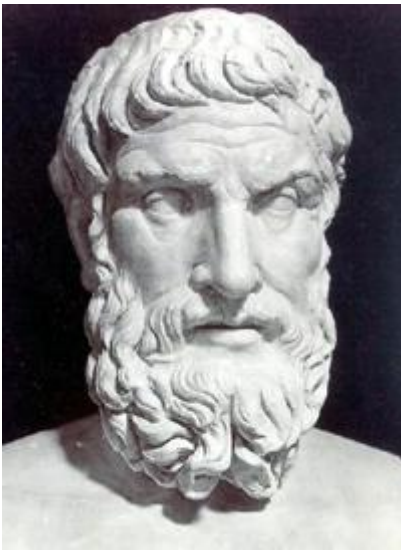

Περί ηδονής (Επίκουρος)

Η ηδονή είναι αρχή και σκοπός του μακαρίως ζην· γιατί είναι το πρωταρχικό και συγγενικό με τη φύση μας αγαθό και αυτή είναι η αφετηρία για κάθε επιλογή και για κάθε αποφυγή μας, και σ' αυτήν καταλήγουμε πάλι, όταν αποτιμάμε το κάθε αγαθό, έχοντας ως κριτήριο το τι αισθανόμαστε. Κι ακριβώς επειδή είναι το πρωταρχικό και σύμφυτο μ' εμάς αγαθό, για τούτο δεν επιλέγουμε αδιακρίτως κάθε ηδονή, αλλά συμβαίνει ορισμένες φορές να γυρίζουμε την πλάτη μας σε πολλές ηδονές, όταν τα προβλήματα που προκαλούν αυτές οι ηδονές είναι για μας μεγαλύτερα και υπάρχουν, από την

άλλη, πολλοί πόνοι που τους θεωρούμε προτιμότερους από τις ηδονές, εφόσον η ηδονή που θα ακολουθήσει άμα τους υπομείνουμε για κάμποσο θα είναι για μας μεγαλύτερη. Κάθε ηδονή λοιπόν, ακριβώς επειδή η φύση της μας είναι συγγενική, είναι καλό πράγμα· δεν συμβαίνει όμως να επιλέγουμε αδιακρίτως κάθε ηδονή. Ακριβώς όπως κάθε πόνος είναι κακό πράγμα κι ωστόσο δεν είναι όλοι οι πόνοι τέτοιοι που να μπορούμε να τους αποφεύγουμε.

Είναι καθήκον μας, εντούτοις, να τα κρίνουμε όλα αυτά παραβάλλοντας και συγκρίνοντας το ένα με το άλλο και εξετάζοντας προσεκτικά τι συμφέρει και τι όχι. Γιατί ορισμένες φορές μεταχειριζόμαστε το αγαθό ως κακό και αντιστρόφως.

Το να αρκείται κανείς σ' αυτά που έχει, το θεωρώ πολύ σπουδαίο αγαθό· όχι για να περιοριζόμαστε σώνει και καλά στα λίγα, αλλά για να αρκούμαστε στα λίγα όταν μας λείπουν τα πολλά -με τη γνήσια πεποίθηση ότι την πολυτέλεια την απολαμβάνουν πολύ καλύτερα οι άνθρωποι που δεν την έχουν και τόσο ανάγκη, και ότι τα φυσικά πράγματα, όλα, μπορεί εύκολα να τα αποκτά κανείς, ενώ το περιττό το αποκτάς δύσκολα· ότι το ψωμί και το νερό δίνουν τη μεγαλύτερη ηδονή όταν προσφέρονται σε κάποιον που τα έχει ανάγκη. Το να συνηθίζει λοιπόν κανείς στον απλό τρόπο ζωής κι όχι στην πολυτέλεια, δεν βοηθά μόνο την υγεία αλλά κάνει επίσης τον άνθρωπο ικανό να αντεπεξέρχεται με αποφασιστικότητα στις αναγκαίες ενασχολήσεις της ζωής· μας κάνει να το ευχαριστιόμαστε περισσότερο όταν, αραιά και που, παίρνουμε μέρος σε πολυτελή γεύματα και μας προετοιμάζει να σταθούμε άφοβοι μπρος στα παιχνίδια της τύχης.

Έχουμε ανάγκη από την ηδονή, όταν η απουσία της μας προξενεί πόνο· όταν όμως δεν μας συμβαίνει αυτό, δεν υπάρχει ανάγκη της ηδονής. Γιατί το κακό δεν το προξενεί η ηδονή που πηγάζει από τη φύση μας, μα οι ορέξεις που σχετίζονται με τις κούφιες ιδέες.

Καμιά ηδονή δεν είναι κακό πράγμα αυτή καθ' αυτή. Όμως ορισμένες ηδονές παράγονται με μέσα που επιφέρουν πολύ περισσότερες ενοχλήσεις παρά ηδονές.

Ό,τι μας φέρνει ανυπέβλητη χαρά, είναι η απομάκρυνση ενός μεγάλου κακού· αυτή είναι και η φύση του αγαθού, αν μπορεί κανείς να τη συλλάβει σωστά και να τηρήσει μια σταθερότητα, αντί να, περιπατεί* φλυαρώντας περί του Αγαθού.

[* Ειρωνικός υπαινιγμός για τον Αριστοτέλη.]

Αρχή και ρίζα παντός αγαθού είναι η ηδονή του στομαχιού· ακόμα και η σοφία και οι υψηλές ενασχολήσεις σ' αυτήν στηρίζονται.*

[* Από την αρχαιότητα ακόμα, η άκομψη διατύπωση της εντυπωσιακής αυτής θέσης προκάλεσε σκάνδαλο. Όμως η λογική της είναι απλή και ξεκάθαρη: Όρος της αταραξίας του νου είναι η απονία του σώματος, και βασική προϋπόθεση της τελευταίας είναι η απονία-ηδονή του στομαχιού. Ωστόσο ερμηνεύτηκε εσφαλμένα και, όπως ήταν επόμενο, χρεώθηκε στον Επίκουρο η ιδέα ότι «η ηδονή του στομαχιού είναι πρωταρχικός σκοπός της ζωής»...]

Δεν μεγαλώνει η σαρκική ηδονή μόλις πάψει η οδύνη που φέρνει η στέρηση· απλώς διαφοροποιείται. Ενώ το ανώτατο όριο της πνευματικής ηδονής καθορίζεται από τη λογική θεώρηση των ίδιων των ηδονών και των πραγμάτων που σχετίζονται μ' αυτές και που άλλοτε προξενούσαν τους μεγαλύτερους φόβους στο μυαλό.

Ο άπειρος χρόνος δεν περιέχει περισσότερη ηδονή από τον περιορισμένο, αν μετρήσει κανείς με το λογικό τα όρια της ηδονής.

Η αταραξία της ψυχής και η απονία του σώματος είναι στατικές (καταστασιακές) ηδονές, ενώ η χαρά και η ευφροσύνη είναι ενεργές ηδονές που τις βρίσκει κανείς εν κινήσει (κινητικές).

Το κορμί, τοποθετεί τα όρια της ηδονής στο άπειρο -και άπειρος είναι και ο χρόνος που θα χρειαζόταν για να του την προσφέρει. Όμως ο νους που κατανόησε λογικά τον σκοπό και τα όρια του σώματος κι έδιωξε τους φόβους περί αιώνιας ζωής, δίνει πληρότητα στη ζωή και δεν έχει πια καμία ανάγκη από την αιωνιότητα. Ο λογικός άνθρωπος, ωστόσο, δεν αποφεύγει την ηδονή· κι όταν οι περιστάσεις τον οδηγούν στο τέρμα της ζωής, δεν φεύγει με την ιδέα ότι η διάνοιά του υπήρξε ελλειπής ως προς τον άριστο βίο.

Φτύνω το ωραίο και τους κουφιοκέφαλους θαυμαστές του, όταν το ωραίο δεν προσφέρει καμιά ευχαρίστηση.

Η σταθερή κατάσταση σωματικής ευεξίας και η βέβαιη ελπίδα ότι θα διαρκέσει, προσφέρει τη μεγαλύτερη και πιο σίγουρη χαρά σ' εκείνον που ξέρει να εκτιμάει σωστά.

Αξίζει να τιμούμε το ωραίο και τις αρετές και τα τοιαύτα, όταν φέρνουν ηδονή. Αν δεν φέρνουν ηδονή, ασ' τα να παν στην ευχή.

Αν τα πράγματα που φέρνουν τις ηδονές των ασώτων, μπορούσαν να σκορπίσουν τους φόβους για τα ουράνια και τον θάνατο και τον πόνο, κι ακόμη, αν μας δίδασκαν τα όρια των επιθυμιών και του πόνου, τότε δεν θα 'χαμε λόγο να κατηγορήσουμε τους άσωτους, που από παντού θα αντλούσαν ηδονές και τίποτα δεν θα τους προκαλούσε πόνο ή λύπη -δηλαδή αυτά που συνιστούν το κακό.

Δεν είναι το στομάχι αχόρταγο, όπως λένε οι πολλοί· αχόρταγη είναι η ψεύτικη

ιδέα ότι το στομάχι δεν γεμίζει ποτέ.

Ακούω να μου λες πως οι ανησυχίες της σάρκας σ' έχουν χάνει επιρρεπή στις ερωτικές ηδονές. Εφ' όσον δεν παραβαίνεις κανέναν νόμο και δεν μετακινείς τα ήθη, τα καλώς κείμενα, εφ' όσον δεν προκαλείς στενοχώρια σε κανέναν άνθρωπο γύρω σου, εφ' όσον δεν επιβαρύνεις το σώμα σου και δεν κατασπαταλάς ό,τι σου είναι αναγκαίο, τότε χρησιμοποίησε όπως θέλεις αυτή σου την κλίση. Δεν γίνεται όμως να μη σε εμποδίσει κάποιο από τα παραπάνω. Η ερωτική συνουσία δεν ωφέλησε ποτέ· ας είμαστε ευχαριστημένοι αν δεν μας βλάψει κιόλας.

Δεν ξέρω πώς να συλλάβω το Αγαθόν, αν αφαιρέσω τις ηδονές της γεύσης, αν αφαιρέσω τις ερωτικές ηδονές, αν αφαιρέσω την ευχαρίστηση των ακουσμάτων και την τέρψη που προσφέρει η θέα μιας γλυκιάς μορφής.

Πηγή: «Επίκουρος» (Εκδόσεις «Θύραθεν»)